

El llenguatge

Mentre

La conjunció *mentre* —considerada també adverbial— és, en principi, un mot temporal que indica simultaneïtat entre dues accions. Però, com molts altres mots temporals, ha servit per a la formació d'una locució conjuntiva que ja no expressa la noció del temps sinó que té un altre valor, en aquest cas adversatiu. El Diccionari Fabra es limita a dir que *mentre* que ell... equival a diferent d'ell que... La Gran Enciclopèdia Catalana estableix ja clarament que *mentre* que és una locució conjuntiva adversativa usada per a contraposar dues accions, ús que il·lustra amb l'exemple *El teu germà és molt obedient, mentre que tu no creus gairebé mai*. D'altra banda, aquest ús de *mentre* que com a expressió adversativa és freqüent en tots els escriptors, i en podríem aduir molts exemples del mateix Fabra: *Fill és un mot hereditari, mentre que fillal és el resultat d'un manlleu*. *Geperut* es un derivat de *gep*, *mentre* que *pomera* és un derivat de *poma*. En tots ells persisteix vagament la idea de simultaneïtat o coincidència, no deslligada del tot, al capdavant, de la de contraposició.

Les possibilitats gramaticals de *mentre*, però, no s'acaben pas aquí. Algunes vegades veiem usat *mentre* amb el mateix valor que *mentrestant*, que és un mot netament adverbial. És admissible aquest ús? En tenim un exemple de Fabra: ... ço que dona fatalment com a conseqüència que, *mentre*, gràcies a l'obra de depuració realitzada per gramàtics i literats... Però es tracta d'un text de l'any 1924 (suara reeditat), que mai no fou revisat per l'autor, i no ens sentiríem pas temptats a aduir-lo per admetre aquest ús.

Creiem, en canvi, fora de dubte la legitimitat de l'ús de *mentre* com a conjunció condicional, és a dir, amb un valor equivalent a sempre que, i introduint una oració de subjuntiu, malgrat que no el recull cap diccionari. Es el mateix valor que en castellà és avui corrent d'expressar per mitjà de «*siempre y cuando*», locució dubtosa, que molts no s'estan, però, de traduir literalment al català. A l'apèndix de la gramàtica pòstuma de Pompeu Fabra s'indica *mentre* com a conjunció condicional, sense, però, cap exemple. Sembla, tanmateix, que hi correspon, un que figura a l'apartat de les conjuncions temporals, i caldria preguntar-se si no hi ha hagut cap error en la seva classificació: Fes et que vulguis *mentre* no molestis. Vet aquí un parell d'exemples de *mentre* condicional, que confirmen a bastament la seva bondat: Ara bé, no ens és permès, *mentre* no constatem l'existència d'aquest mot en català antic o en algun dialecte, de substituir... Pompeu Fabra, «L'obra de depuració del català», dins la llengua catalana i la seva normalització, pàg. 161) ...són ells, és ella, que tenen l'última paraula. *Mentre* els escriptors sàpiguen llur ofici i la massa parlant disposi de la il·lustració necessària, cal afegir. (Carles Riba, pròleg al Diccionari General de la Llengua Catalana, pàg XVII).

Albert Jané